MUHAMMED BİN ALİYYÂN EN-NESEVÎ

Evliyânın büyüklerinden. Bisme ilinin önde gelen âlimlerinden idi. Ebû Osman Hayrî ve Cüneyd-i Bağdâdi’nin sohbetlerinde bulundu ve onlardan ders aldı. Muhammed bin Aliyyân ma’rifet ehlinin imâmı idi. Himmeti yüksek ve kerâmetleri açık bir âlim idi. Kerâmetlerini hiç gizlemezdi. Muhammed bin Aliyyân’ın doğum ve vefât târihleri bilinmemekle beraber, dördüncü asırda yaşamıştır.

Şöyle anlatılır: “Birgün aklına bir suâl geldi. Düşündü taşındı, buna bir türlü cevap bulamadı. Bu suâlinin cevâbını hoca Ebû Osman Hayrî’den başka kimse halledemez dedi. Bulunduğu

yerden suâline cevap almak için Nişâbur’a gitti. Suâllerinin cevaplarını alıncaya kadar yolda hiçbir şey yemedi ve içmedi.”

Muhammed bin Aliyyân buyurdu ki: “Harama düşerim korkusuyla mübahların çoğunu terk etmek, âhıret arzusunun anahtarıdır.”

“Gözünün gördüğü ni’metleri senden esirgemeyeni nasıl sevmezsin? Yine O’na uymadığın hâlde, O’nu sevdiğini nasıl iddia edersin?”

“Allahü teâlânın kulundan râzı olmasının alâmeti nedir?” diye sorulunca, buyurdu ki: “İbâdetlerin tatlı ve rahat, günahların zehir ve ağır gelmesidir.”

“Cömert, cömertliğini küçük görmedikçe ve onu kabûl edeni kendinden üstün görmedikçe sofi olamaz.”

“Fakirlerle sohbet eden kimse, onlarla; sırrın selâmeti, nefsin cömertliği, gönlün genişliği, ni’metlerle mihnetin kabûlü husûsunda sohbet etsin.”

“Fakirlerin en fakîri, kendisini ganî edecek kimseye (Allahü teâlâya) ulaşamayan (hidâyet bulamayan)’dır.”

“İyilik ve mürüvvet, dinin muhafızı, insanın koruyucusu, mü’minin bekçisidir.” “Mevcût olan şeyde cömertlik, kendisinde olan her türlü işleri kusurlu görmektir.”

“Allahü teâlâya sevâb umarak veya azâbından korkarak hizmet eden, tamahını ve hasisliğini ortaya koyar. Kulun efendisine bir bedel (menfaat) karşılığı hizmet etmesi ne kötü şeydir.”

“Bu yolun başlangıcında iken, nefsin âfetlerini görür ve onun gizlendiği yerleri bilir vaziyete gelmiştim. Ona karşı kalbimde dâimi sûrette bir kin vardı. Bir gün boğazımdan tilki yavrusunun çıkardığı ses gibi bir şey çıktı. Allahü teâlâ beni, onu tanır hâle getirdi. Anladım ki o, nefsdir, ayaklarımın altına aldım, çiğnemeye başladım, ama her tekme atışımda daha da büyüyordu. Ona “Hey sana ne oluyor, her şey döğmek ve sıkıntı çekmekle helak oluyor. Sen ise daha da fazlalaşıyorsun?” dedim. Bana dedi ki: “Benim yaratılışım terstir. Bir şeye sıkıntı ve üzüntü veren bir şey, bana rahat ve zevk verir. Diğer şeylere rahatlık temin eden birşey, bana meşakkat getirir.”

“Mürüvvet; dinini korumak ve nefsini tanımak, mü’minlere hürmet etmek, kendi kusurlarını görmektir.”

1) Tabakât-üs-sûfiyye sh. 417

2) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 116

3) Hilyet-ül-evliyâ cild-10, sh. 376